

2022 is het jaar van meerdere jubilea Frederiksoord Nu

▲ Tramomnibus. Collectie Jan Mensink.

FREDERIKSOORD – December is een maand van cadeautjes geven. Dit jaar wat minder uitbundig. We leven in een turbulente tijd. Voor veel mensen worden het dure energiemaanden.

*Behalve de gelukkigen
met een energie neutrale woning.*

Het Canadese gaswinningsbedrijf Vermilion deelde ook cadeautjes uit in de vorm van bijdragen aan verschillende instellingen en organisaties in de kolonie. Dat is prettig maar ook risikant. We moeten ons niet laten verleiden om goed te vinden dat de grond onder onze voeten verder daalt. Gebleken is dat het versneld leegpompen van het gasveld in Vinkega de bodem in onze omgeving 4,5 – 5 centimeter doet dalen. Dat heeft effect op de waterhuishouding en -berging van het gebied. De Raad van State doet binnenkort uitspraak over een voorgenomen verhoogde gaswinning op de boorlocatie aan de Westvierdeparten. Ook de plannen voor gaswinning bij Vledderveen staan in de wacht. Ze kunnen een bedreiging zijn voor ons Wereld Erfgoed.

2022 is het jaar van meerdere jubilea: de biologische markt, het corso, de Stichting Kolonieconcerten en School in Bos.

Ook De Star bestaat inmiddels 15 jaar. De oplage is gestegen dankzij samenwerking met de Gemeente Westerveld. De vernieuwde website www.de-star.nl wordt in toenemende mate bekeken. Naast de gratis huis-aan-huis verspreiding in een groot deel van Westerveld zijn er een 350 digitale abonnees verspreid over het land en daarbuiten. De Star is een onafhankelijk blad, gemaakt door vrijwilligers. Dit is alleen mogelijk met hulp van trouwe sponsors. Daar zijn we heel blij mee. Tot nu toe staan de sponsors vermeld op de achterzijde van het blad. Dat neemt steeds meer ruimte in. De redactie heeft besloten dat anders te gaan doen. Vanaf 2023 staat er voor de sponsors een verwijzing naar de website. Op de Homepage staan alle sponsors vermeld. Op een aparte pagina worden desgewenst verwijzingen naar de website van de sponsor geplaatst.

Sinds 1973 is in voormalige Rustoord II de School in Bos gevestigd van Gemeente Den Haag. In bijna vijftig jaar hebben ca 100.000(!)

Haagse kinderen in Wilhelminaoord de natuur leren kennen. Hoe belangrijk is dit? U kunt het lezen in dit blad. De historische foto is van de tramomnibus tussen Wilhelminaoord en Steenwijk die eind 19e eeuw door de Maatschappij van Weldadigheid werd geëxploiteerd. Lourens Looijenga schreef een rijk geïllustreerd boek over de latere tram die door dit gebied liep.

De redactie wenst u goede feestdagen en een voorspoedig nieuw jaar.

R.k. kerk krijgt zorgfunctie

WILHELMINAORD – De r.k. kerk, de voormalige pastorie en de grond rondom de gebouwen wordt verkocht aan de zorgonderneming FIDESTA in Leeuwarden. De begraafplaats blijft in eigendom van de Petrus en Paulus parochie in Wolvega.

FIDESTA is een organisatie, die op een tiental plaatsen, met name in Friesland, op kleinschalige vorm, wonen met extramurale zorg aanbiedt. De organisatie werkt op franchisebasis. Het voornemen is om achter de kerk 14 appartementen te bouwen. Het gaat om laagbouw met een schuin dak, gelijk aan het dak van de kerk, dat begroeid is met planten, een zogenaamd Sedumdak. De toekomstige zorgwoningen zijn straks voor alle gezindten toegankelijk.

De kerk wordt van binnen verbouwd. De parochie zal een deel van de kerk huren voor erediensten en vergaderruimte. De voormalige pastorie wordt geschikt gemaakt voor bewoning door de franchisenemer. Henk van 't Klooster, lid van de locatieraad en beheerder van de kerk, hoopt dat over een jaar met de bouw kan worden begonnen. De noodzakelijke stappen, o.a. ecologisch omgevingsonderzoek zijn al begonnen.

Het is de tram die tot ons kwam

FREDERIKSOORD – Journalist Lourens Looijenga schreef een boek over de tram die tussen 1914 en 1962 reed tussen Steenwijk, via Frederiksoord, Wilhelminaord en Noordwolde naar Oosterwolde. Deze tramlijn was belangrijk voor de ontsluiting van de dorpen in het gebied. Voor de Maatschappij van Weldadigheid betekende het een grote verbetering in aan- en afvoer van goederen, zoals kunstmest, hout en aardappelen. Ook de vlechtindustrie in Noordwolde had er veel profijt van.

Vanaf 1890 werden plannen gemaakt om het achterland met een spoorverbinding beter bereikbaar te maken. Dat had veel voeten in de aarde. Jarenlang werd er gepraat en ruzie gemaakt. In 1896 zette de MVW een paardentram in, die tweemaal daags in 1,5 uur van Wilhelminaord, via Frederiksoord naar Steenwijk reed. De omnibus werd ook publicitair ingezet om een uitstapje naar de koloniën te bevorderen. Kolonisten mochten alleen met een verlofspas meerijden. Toen de fiets populair werd, stopte in 1904 het vervoer met de omnibus.

De MVW heeft het aanleggen van een trambaan altijd krachtig gesteund. Het plan om de trambaan door het Sterrebos te laten lopen werd echter door de commissarissen afgekeurd. Gelukkig! Pas in 1913 werd met de aanleg begonnen. Hiervoor moest in Wilhelminaord de ophaalbrug over de Westerbeeksloot worden vervangen door een vaste overgang en bij de Oranjelaan twee huizen worden afgebroken, waaronder de kruidenierswinkel van Verhagen. De MVW liet bij het Sterrebos een loods bouwen voor overslag van goederen. Op 16 mei 1914 reed de eerste (feest)tram. Groot feest in de dorpen! Directeur van Leusen van de MVW noemde dit het begin van een economische ommekeer: de koloniën worden een open enclave ... De exploitatie lag in handen van de Nederlandsche Tramweg Maatschappij (NTM).

Aanvankelijk werd er met kleine stoomlocomotieven gereden. Later kwamen er diesellocs voor de wagens. Maar het heeft de tram niet meegezet. Er kwam al snel concurrentie. Vanaf 1922 ontstond er een wild-

groeï aan autobuslijnen en vervoersmaatschappijen. Ook de toename van vrachtwagens maakte dat de NTM vaak in de rode cijfers kwam. Vanaf 1930 gaat ook de NTM met bussen rijden en komt er in 1938 een reguliere buslijn langs het traject van de tram. De oorlog deed het tramverkeer weer opleven. Bussen en vrachtwagens waren gevorderd door de bezetter tot in 1944 de Duitsers ook de tramlocomotieven roofden. Na de oorlog werd de dienst hervat met 9 ritten per dag van Steenwijk naar Noordwolde. Maar twee jaar later werd het personenvervoer gestaakt. Het goederenvervoer ging door tot 1962. Op 28 september 1962 reed de laatste trein. Het was een extra lange trein die alle goederenwagens terugbracht naar het station Steenwijk. De trambanen werden afgebroken en veelal vervangen door fietspaden.

Deze en andere verhalen zijn te lezen in het rijk met foto's geïllustreerde boek van de Noordwoldiger Lourens Looijenga. **Het is te koop in de winkel van De Proefkolonie.**

Van Rustoord II naar School in Bos

WILHELMINAORD – Ziet u een ellenlange stoet kinderen op fietsen voorbijrijden, dan kan het niet anders dan dat ze van Buitencentrum School in Bos in Wilhelminaord komen. Zij logeren er van maandag tot vrijdag en ontvangen daar natuur- en milieueducatie. Het buitencentrum is gevestigd in voormalig Rustoord II.

▲ Prehistorisch terrein.

Rustoord II werd in 1904 gebouwd door de Maatschappij van Weldadigheid als *Tehuis voor oude lieden*. In Rustoord I woonden bejaarde echtparen, in Rustoord II alleenstaanden. De bouw werd mede mogelijk gemaakt door een bijdrage van de filantroop P.W. Janssen. De mannen waren aan de ene kant van het pand gevestigd, de vrouwen aan de andere kant, ook de recreatiezalen waren gescheiden. Toen in 1965 werd besloten bejaardentehuis De Menning te bouwen, werd Rustoord II te koop gezet.

In 1967 werd het pand voor f 100.000 gekocht door de gemeente Den Haag om als congrescentrum te gebruiken, maar dit bleek niet rendabel te zijn. In 1973 kwam Jan Wartena, die voor de Gemeente Den Haag bij de afdeling school en kindertuinen werkte, naar Wilhelminaord. Hij werd hoofd van wat nu Buitencentrum School in Bos heet en initieerde de natuurwerkweken voor leerlingen van groep 7 en 8 van alle scholen in de Gemeente Den Haag. In schoolvakanties werden cursussen voor volwassenen georganiseerd. Jan Wartena is inmiddels met pensioen, maar zijn werk wordt tot op de dag van vandaag voortgezet door een enthousiaste groep medewerkers.

De leerlingen worden begeleid door hun eigen onderwijzers, maar de lessen worden verzorgd door medewerkers van het Buitencentrum. Ze krijgen een intensief programma, waar bewustwording van en verantwoordelijkheid nemen voor de leefomgeving centraal staan. Zo is er een paneel waar de binnenkomende zonne-energie, maar ook het ver-

bruik van elektriciteit aanschouwelijk wordt gemaakt door hen bv lampen uit en aan te laten doen. Er is een prehistorisch terrein waar geleerd wordt hoe de mens zich aanpaste aan de natuur. In workshops worden technieken geleerd als bronsgieten en vuursteen of houtbewerken. Weer of geen weer, ze gaan erop uit en behandelen in de natuur thema's als water, vogels en sporen. Bij het thema natuurbeheer wordt er gewerkt in het bos, de vennen of op het terrein van de school. Een landschappentocht leert hen over het cultuurlandschap zoals dat te zien is vanaf hun woonplaats bij zee tot het landschap in onze omgeving. Op vrijdag volgt een productententoonstelling en evaluatie van de werkweek. Keer op keer slaagt het team erin de kinderen voor de natuur te interesseren en met hoofd, hart en handen herinneringen te maken (visiedocument).

Inmiddels hebben zo'n honderdduizend Haagse kinderen het Buitencentrum bezocht. In 2023 bestaat School in Bos 50 jaar. Het pand valt

▲ Rustoord II circa 1930.

onder de Dienst Archeologie van de Gemeente Den Haag en wordt zorgvuldig onderhouden en waar nodig gerenoveerd.

Nieuws van/uit Huis Westerbeek

- Begin januari wordt begonnen met de **verbouwing van de koloniewoning** Majoor van Swietenlaan 5. Het huisje met de status van Rijksmonument wordt bijna geheel gestript, alvorens weer te worden opgebouwd.
- De MVW heeft de **voormalige oude tuinbouwschool**, bekend als het Klokkemuseum in Frederiksoord, in volledig eigendom teruggekregen. In de komende maanden wordt onderzocht welke herbestemming past bij deze historische locatie. Het zal waarschijnlijk nog een paar jaar duren voordat er daadwerkelijk met verbouwing begonnen wordt.
- Begin januari (de datum was bij de druk van deze uitgave nog niet bekend) zal met de Gemeente en Vitaal Wilhelminaord voorlichting worden gegeven over de **plannen voor de renovatie** van vijver, bosjes en bouw van zes starterswoningen aan de Vaartweg.
- Uit de evaluatie van een woningbrand dit voorjaar bleek het wenselijk om dichterbij Frederiksoord en **Wilhelminaord een waterput** te realiseren. In een uniek uitgevoerd samenwerkingsproject tussen de Veiligheidsregio (waaronder brandweer), Gemeente Westerveld, verzekeraar Univé, Defensie en MVW werd begin de-

cember op de locatie tussen de Bijenhoff en de rotonde in Frederiksoord een 60 meter diepe bron geslagen door het waterboorddetachement van 101 Geniebataljon uit Wezep. De bron moet 90 m³ water per uur geven, genoeg om tankauto's van de brandweer te bevoorraden. Op 24 november werden de inwoners uitgebreid geïnformeerd.

Kort Kolonienieuws

Frederiksoord

- Op 19 oktober jl. is een aflevering van het programma **Klokhuis** van NPO/ZAPP uitgezonden, met als thema Werelderfgoed: Koloniën van Weldadigheid. De opnames vonden o.a. plaats rond Museum De Proefkolonie. Het verhaal blinkt uit door helderheid en eenvoud en is terug te kijken op: **NTR | Het Klokhuis - Uitzending - Werelderfgoed: Koloniën van Weldadigheid**
- De Koloniën van Weldadigheid zijn in de **canon van Nederland** opgenomen onder Koning Willem I. Het is interessant om te zien hoe wij momenteel in de 'geschiedenisboeken' worden vermeld: **Koloniën van Weldadigheid - Canon van Nederland**.
- **Ontwikkelingen thermische opslag off-grid ready woningen** - Bouwbedrijf Broek-

man en Installatiebedrijf Sjabbens zijn druk bezig met de uitwerking van plannen voor het verder ontkoppelen van de nutsvoorzieningen van de twee off-grid koloniewoningen aan de Hooiweg. Dit plan omvat de realisatie van thermische (warmte) opslag. De hoop is uitgesproken om de installatie in het eerste kwartaal van 2023 werkend te krijgen.

- **Het Kiemhuis** - In het fraai verbouwde Kiemhuis helpt Buro Ecolan mensen met afstand tot de arbeidsmarkt aan werkzaamheden in de bossen of bij onderhoud in het landschap. Omdat de mogelijkheden van deze doelgroep sterk zijn veranderd, heeft directeur Jan Meijer besloten de werkzaamheden in het Kiemhuis per 1 januari te staken. Een deel van de cliënten kunnen aan de slag op de Bijenhoff. De andere activiteiten

van Ecolan in Frederiksoord en Wilhelminaord gaan gewoon door: de woonfunctie van de Mandenmakerij voor 13 bewoners, de dagbesteding op de Bijenhoff, het Parkcafé, de imkerij en de ontwikkeling van recreatieve activiteiten op het terrein de Bijenhoff. Na 1 januari gaat Stichting Veuruut uit Nijensleek een deel van het Kiemhuis gebruiken voor hun werkzaamheden. In het andere deel van het gebouw gaat Wij's Uitvaartzorg uit Wilhelminaord een afscheidruimte inrichten.

Wilhelminaord

- De Aziatische tuin **Mei Chu** van Frank Berends was 1 dec. te bewonderen in het programma BinnensteBuiten van NPO2. De aflevering is te kijken op **Uitzending gemist**.

Stichting Kolonieconcerten *klassieke muziek op hoog niveau*

WILHELMINAORD – In 1981 werd de **Kunstkring Vledder** opgericht door o.m. **Henk Klein** uit **Wilhelminaord**, een voormalig violist van het **Residentie Orkest**. In het **Koloniekerkje** in **Wilhelminaord** werden tussen herfst en voorjaar klassieke concerten georganiseerd. Na het overlijden van **Henk Klein** werd in 2001 de **Kunstkring** opgeheven.

*Een jaar later vond een doorstart plaats onder de naam **Stichting Kolonieconcerten**.*

Nu opnieuw twintig jaar later hebben de **Kolonieconcerten** zich ontwikkeld tot een belangrijk podium voor kamermuziek in Drenthe. Zes keer per jaar treden hier musici op van faam. Met aanvankelijk 180 en tegenwoordig 150 zitplaatsen waren – tot de **Corona** uitbraak – de concerten meestal uitverkocht. Bij de musici is het **Koloniekerkje** een begrip, waar ze graag komen spelen.

Vanaf 2014 is de programmering in handen van **Mary van den Heuvel**. Eind van het seizoen draagt ze het stokje over. **Bram le Grand** is voorzitter van de stichting. De redactie sprak met hen beiden. *Voor Corona waren er ruim 120 vaste abonneementhouders, vertelt Bram. Bezoekers zijn enthousiast over het niveau van de optredens. Ze beleven veel plezier, niet alleen aan de muziek, maar ook aan de intieme sfeer van het kerkje en de uitstekende akoestiek. Ook de musici vinden het heerlijk om hier op te treden. Ze vinden dat het publiek zeer aandachtig is, het is meestal muisstil in de kerk, vult Mary aan.*

Corona heeft ook de **Kolonieconcerten** niet ongemoeid gelaten. Veel concerten moesten worden afgezegd of worden uitgesteld. Nadat het weer mogelijk werd, bleef het aantal bezoekers toch minder. Doordat er afstand gehouden moest worden was aanvankelijk het aantal beschikbare zitplaatsen beperkt. Evenals het geval is bij veel concertzalen en theaters, is een deel van het publiek nog niet teruggekeerd. Het aantal abonnementen liep terug naar 75. *Maar met een huidige bezetting van 60-70%,*

behoeven we nog niet te klagen, aldus voorzitter Bram. Hoewel we onze reserves hebben moeten aanspreken, is de stichting financieel gezond. Hoe het gaat in de toekomst met de snel stijgende prijzen, is niet te zeggen. In ieder geval worden er dit seizoen weer prachtige concerten uitgevoerd in het Koloniekerkje.

De aankondiging van de concerten is te vinden op www.kolonieconcerten.nl en op de **website van De Star**. Een uitgebreider verhaal over het programmeren van concerten, leest u op de website van dit blad.

Reacties/Suggesties over *De Star* zijn welkom op redactie@de-star.nl. Via www.de-star.nl kunnen belangstellenden buiten het verspreidingsgebied een digitale versie van *De Star* aanvragen.

Denkt u er om dat u wijzigingen van uw e-mail-adres tijdig aan ons doorgeeft. In *Museum De Proefkolonie* en in het *Logement Frederiksoord* is altijd een gratis papieren versie verkrijgbaar.

Redactie – **Tanneke Bloemendal**, **Peter Bom**, **Nico de Leeuw**, **André Tempelaar** en **Wanda Torrenga**
Gemeente Westerveld – **Regiodeal Zwolle**
Vormgeving – **Cor Krüter**

SPONSOREN

